

15 mezheven — 15 gouere 1975

«POBL VREIZH»

B.P. 304

29273 BREST-CEDEX

*
koumanantoù

Boutin : 10 lur

Skoazell : adaleg 20 lur

C.C.P. 2746-79 Rennes.

Niv. 65

POBL VREIZH

1 LUR

GOUEL
POBL
VREIZH

MONTROULES
LANGOLVAS

28-29 mezheven

STIVELL
WARING
KERVAL
BESSON
GWERNIG
C'HOARIVA
OSTALIRI
FEST-NOS
SINEMA
STANDOU
H.A...

ur gouel - pobl
ur gouel etrevroadel
savet gant
unvaniezh demokratel breizh

TRANS OCEAN:

barados war an douar!

28-29 mezheven 1975
GOUEL POBL VREIZH

Aoset eo gant *pobl Vreizh* ha *Le Peuple breton*. E Langolvas, e Montroules, eo e vo graet an daou zewezh politikel ha kulturel-se. Ur gouel breizhad e vo anezañ, pa 'z eo e bal diskouez kement tra a vez e Breizh ; ar peb brassañ eus ar strolladoù kulturel a zeuy d'ar gouel. Broioù all o devo tro iwe da gontañ dimp o c'hudennoù. Eno e vo : *Sinn-Féin* Iwerzhon ; *Kembre* ruz (Cymru Goch) ; *Unvaniezh ar bobl* galikiad ; *Strollad sokialour Euskadi* ; *Tu-kleiz katalan al Labourerion*.

A beb sort traoù kulturel a vo eno, ken eus Breizh ken eus an diavaes : *fest-nos* bras, c'hoariva, sinema, kaniri, c'hoarioù... Moien 'vo d'an artisaned kaoud standoù iwe ewid gwerzhañ o zraoù. Skrivañ da U.D.B. B.P. 304. 29273 Brest-Cédex.

INDOSINA : N'EUS KET A VRO VIHAN

Goude tregont vloawezhiad bresel, setu arru termen ar frankis gant pobl ar Vietnam. Skwer ha kentel zo da gemer digante ewid kement bro zo er bed.

Sevel hon c'halonoù eo ar skwer gentañ. Goude ar sujañ gall, eo bet an arme vrassañ warne. O-unan pe-dost a-lies, o deus talet ha trec'het. Milionoù a dud eno zo aet da harosed, e-kreis ar janglennoù, war lein an uhelennoù, pe dre guzh er c'hêrioù.

Ar bassianted iwe zo ul lousaouenn da guntuilh en o mesk. Ur bassianted dispac'heg anezi, diasezet m'ema war ar volontez da gass an erw da benn.

Skiant vad o deus kelennet ouzhpenn. Gouvezet o deus kavoud en o Istor, en o douaroù, en o hengoun, an tuioù a-benn trec'hiñ ar galloud impalàerel. Eno ne oa ket lec'h da risklerion an tu-kleiz. Eno ne oa ket lec'h iwe d'an tu-dehoù aet ma oa da dreitour a-dal an taol kentañ, o tennañ e vad eus an **American way of life**.

Ar vroadelouriezh, pa n'a ket war-raog diwar ar bobl, ne gass med d'ur vrizh karantez-vro. Arabad henn disofjal.

Pa zigoras o stourm, o doa savet uhel er vann banniel ar sokialouriezh etrevroadel. En ur zerc'hel stad eus ar sikour o doa bet digant an Unvaniezh Soviedel, digant Sina ar bobl, digant nerzhioù an araokaad dre ar bed, e teu dimp en-dro ez eus daou vloc'had, daou du d'ar bed. En heni eneb-impalàerel eo e kav ar pobloù o c'hensorted, ha n'eo ket er bed hanwet **dieub**, heni o zrevadennourion.

Dimp, stourmerion vreizhad ur bobl trevadennet eus Europa, eo istorel ar skwer. Pobloù kar-o-bro eo ar pobloù trec'h-se. O banniel ne oa ket kuzh gante en o godell. Amañ eo anad e c'hall moned ar sokialouriezh dispac'hel gant ar gwellañ karantez-vro war hent ar frankis.

Ur skwer eo dimp Indosina, oc'h adlakaad en hon spered ez eo broadelouriezh ar pobloù trevadennet gwir danvez an araokaad.

En ur bed a gav aaset e stur e Washington, e Pekin pe e Moskou, e tegass dimp da soñj trec'h-ourion Indosina penaos *n'eus ket a vro vihan*.

Geriaoueg : dispac'heg, -el : **révolutionnaire**. — hengoun : **tradition**. — impalàerel : **impérialiste**. — risklerion : **aventuristes**. — broadelouriezh : **nationalisme**. — sokialouriezh sokialouriezh etrevroadel : **socialisme international**; — dieub : **libre**. — trevadennet : **colonisé**; trevadennour : **colonisateur**.

AR FALZ

KELAOUENN DRIMIZIEG AN Emsav
diazezet gant Yann Sohier
bodet ennañ skolaerien ha kelennerien
Vreiz
a-du gant ur skol vreizeg ha laik gwirion.
Lennit *Ar Falz* ! Komanantit d'*Ar Falz* !
(25 lur evid 6 niverenn)
AR FALZ, straed Kan-ar-Gwez
29245 Plourin-Montroulez
C.C.P. 430-20 H Roazon.

PAPERENN EMESELAÑ

HANW
HANW-BADEZ
CHOMLEC'H
a c'houlenn dont da vezañ esel eus U.D.B.
En da (n) (r) 197
Sin :
Da gas en-dro (troc'het pe adskrivet) da :
U.D.B. — B. P. 304, 29273 BREST-CEDEX.

Hag a-

EWID ADPOBLAÑ AN ARGOAD

Kregiñ a ra an niveridigezh (*recensement*) da reiñ e fedoù en hon bro : e-pad ar seizh bloaz diwezañ, en deus kollet kanton Mael-Karaes 12 % eus e boblañs, kantonioù an Uhelgoad ha Pleiben 13 %, kanton Sizhun 15 %. Red eo c'hoazh mont hiroc'h ? Evel bepred, gwirionez an traoù a ro dimp poell.

A-benn ar fin, e lavar maer kilstourmer Sizhun : «Ma ne chom netra, e chom an douristelezh». Klosañ a ra e-gis-se : «Ma ne gav gwreg ebed al labourerion-douar, e vo kavet tro da zegass merc'hed eus enez Vaoiss».

Sur a-walc'h, ewid diduellañ an douristed, hag ewid ober Bretoned vihan ganto ? Graet mad, aotrou maer, ur mennos mad eo dra-se !

DA B'LEC'H E YA BRO-NAONED

N'echuimp ket da c'houll da doud an dud : «Da b'lec'h e ya Bro-Naoned ?» Un druez eo. Ar *gagned* (ar batroned) ne ehanont ket da c'hoari gant buhez al labourerion. Roll an usinoù sarret, roll ar re lissañsiet a ya war hiraad tamm-ha-tamm. Tamm-ha-tamm hebken, peogwir ez a kalz da Baris, surtoud e-touesk ar re yaouank. Piw a ouio a-hend-all ped den en-neus e bae digresket pa 'ma bet forset da choas etre chom ba 'n ti pe boud bountet er-maes.

Stourm ar vicherourion zo stourm an disesper evel e Trefimetaux, un usin savet e Koarun, tost d'ar gêr vras. Stourm 'wid petra ? 'Wid boud paeet gwelloc'h, 'wid cheñch tizh al labour, 'wid berraad skeul ar goprou etre ar «Yanniged-mil-micher» hag ar pennoù bras.

N'eus med ur sindikad 'barzh : heni ar C.G.T.. Med graet eo peb tra 'wid lakaad toud an dud kirieg d'an traoù a zo kempennet. E-lec'h un harz-labour bras, n'eus bet med diskrogoù berr ha dic'hortos e-pad eizh sizhuniezh : un hanter-eur hebken peb dewezh.

Ar merc'hed o deus strivet iwe 'wid gounid. Ne oa ket ar re a labourerion 'barzh — ne oant ket kalz — med gwragez ar vicherourion deuet da c'houll kontoù d'ar patron dalc'het dre heg ganto. Echu eo an diferañs etre ar re *manœuvre* ordinal hag ar re *manœuvres* diwar nerzh o c'horf. O.S.I. int bremañ. Se a ra 70 santim muioc'h dre beb eur 'wid ar pris iselañ.

Al labourerion n'o deus ket tapet pezh o doa c'hoant, siwazh ! Med sioul e oant a-raog. Deuet int da gompren sklaeroc'h piw zo mad da gilañ, piw zo o lakaad arc'hant a-gostez heb soñjal er re o deus gounezet e gwir an argant-se.

newez er vro?

130 implijad dilabour e PLOUGAGEL

E-kerz ar miz tremenet, an S.A.R.L. *Plougagel*, ur gevredigezh boued dreist-skornet, zo bet lakaet en likidasion gant les-varn kenwerzh Brest. Meret fall-kenan eo bet ar gevredigezh gant an aotronez Gerard ha Lezoraine, a oa o-daou e penn. C'hwech lec'h-dastum a oa e Breizh : Roazon, Pondi, Naoned, Kemper, ar Roc'h-Derrien ha Plougastell-Daoulas.

War a seblant, n'eo ket ar wech kentañ ma c'hall ar batroned-mañ ober o zaolioù fall. Seizh gwech a-raog eo aet o stal gante e penn ar c'hoc'h.

Preparet-mad e oa bet an taol an dro-mañ c'hoazh, rag kement tra a oa er gevredigezh-se a oa bet feurmset, ha n'eo ket prenet, gant pennoù-bras *Plougagel*. Ar pezh a ziskouez pegen nebeud a fiziañs o doa en amzer da-zont !

Ha setu kantar tregont implijad kaset da stoupa heb an disterañ morc'hed. An ASSEDIC eo a baeo, sañset. Med pegoulz ? Da c'hortos, labourerion *Plougagel* zo pedet da chom sioul ha da zoujañ al lesenn. Med ewid difenn piw eo graet lesennoù republik Giscard, a gav deoc'h ? N'eo ket ewid difenn al labourerion, a-dra-sur, pa laoskont P.D.G.-ed (Pedejeed) preñvedet evel re b*Plougagel* da biratañ eus o gwellañ, gant bennozh ar gouarnamant.

Ha war ar marc'had o deus seurt tud an divergontis da gemer harp war brud vad frouezhioù-labour ar Vretoned !

Kement hini en deus c'hoant harpañ implijidi *Plougagel* a c'hall skrivañ da :

Aotrou Lucas
C.F.D.T. Kemper
13, leurgêr an Amann
29000 Kemper.

LABOUR POLITIKEL E BREZHONEG

Gwechall — n'eus ket pell zo bras, lakaomp a-raog ar bresel — ar re a veze o klask mouezhioù ewid mont e-barzh¹ a rae gant ar brezhoneg e lodenn vrezhoneg hor bro. Oblijet e oant d'ober, dre ma oa ar brezhoneg yezh nemeti ar boblañs. Med ur wech «aet e -barzh» just a-walc'h, ne veze ket kaos eus brezhoneg kén. Ar brezhoneg e oa red kaoud anehoñ ewid tapoud mouezhioù, med goude-se ar paour-kaezh brezhoneg a chome dalc'hmad e toull an nor, pe dor Kampr an deputeud e Paris, pe dor ar C'husulioù meur er vro amañ, ha me 'oar...

Troet he deus ar rod... Bet eo bet ar brezhoneg dre harz mont d'an douar... Ya, aet eo an dud war ar galleg ar pezh a c'hellent. En ur glask dislonkañ o faour-kaezh brezhoneg, a oa penn-abeg² deus o zrubuilhoù, war o meno... Dre m'o doa bet diaesterioù gant o brezhoneg, ar rummad-tud³ a zo bremañ hanter-kant vloaz, pe war-dro, en neus desket galleg d'o bugale, kuit da lakaad ar re-mañ da gaoud ar memes diaesterioù hag i... sañset. Un dornadig tud desket o deus dalc'hed da zeskiñ brezhoneg d'o bugale, a zo bremañ ugent vloaz bennag. Reoù all, tud dizek a-grenn, o deus desket brezhoneg d'o bugale iwe, dre ma ne oant ket gouest da zeskiñ dehe an tamm galleg saout a veze gant ar re all. Kement-mañ zo anavezet mad.

Evel-just, an dud, tud hor pobl, zo bet gwasket warne spontus. Piw bennag en nevez droug ouzh ar brezhoneg, n'eo ket ar brezhoneg zo kaos. Piw zo kaos neuse ? Ar re zo bet hag a zo o klask mogañ personelezh hor pobl en ur vougañ ar brezhoneg : da lâred eo, pennoù bras — hag o mewelion dre amañ — ar jakobined hag ar gapitalisted a zo o stourm ouzhimp abaoe keid-all, en ur boaniañ d'ober eus Breizh ur vro goullonderet deus he foblañs. Pa ne vo Breizh nemed un hanw war ar gartenn, kaset ar Vretoned er-maes anehi da glask labour 'lec'h-all, pe mad da vezañ diskouezet evel Indianed e Park an Arvorig, neuse 'vat pebez abaden ! Moien 'vo degass touristed pinwidig, ha plass a-walc'h a chomo c'hoazh gant an arme d'ober he ribouloù en hor maesioù aet didud a-grenn...

Pa veze an Aotrou l'huell o klask mouezhioù e brezhoneg daou-ugent vloaz so e kanton ar Faoued, sur a-walc'h ne soñje kement-se nag en amzer da-zoned ar brezhoneg nag en amzer da-zoned hor pobl. Pa weler e pesort stad ema kanton ar Faoued en deiz hiziw ! Petra en neus graet an den-se — bet depute disehan e-pad daou-ugent vloaz — petra en neus graet ewid e vro ? Netra. A zo gwashoc'h : graet en neus van d'ober un dra bennag, hag eñ leal dalc'hmad d'an tu dehoù ha d'ar Stad c'hall kapitalist ha kreisenour... Ur bern tud kran a oa deuet d'e interamant — repos vad d'e anaon, evel-just — ; leun-chouk oa ilis vBerne, pennoù bras evel Marcellin ha Lecanuet o tougen kañv d'ar «*Breizhad meur leal*» a oa bet an l'huell... Marcellin ha Lecanuet, ya, just a-walc'h, tud a-eneb krenn d'hor mennosioù sossialist ha breizheg...

Santoud a ra tamm ha tamm tud hor pobl, labourerion hor bro, n'eo ket possibl mui kaoud an disterañ fiziañs e-barzh tud ha kostezennoù politikel n'int ket tromplet gante ken a-lies. Ha c'hoazh ne 'm eus ket komzet deus Gaille pe deus Laudren ! Red eo kass ar c'harr war hent ar sossialism, ur sossialism lakaet en e blom ganeomp-ni, labourerion Vreizh, hag ewidomp-ni, ur sossialism gis Breizh, na petra 'ta !

GOULENN-LABOUR

— Ur Gembreades, studieres e Skol-veur Roazon, o teskiñ brezhoneg, zo o klask labour ewid an hañv gant tud a gomz brezhoneg, ewid gwele ha boued da vihanañ.

Skrivañ da bPobl Vreizh.

U.D.B. he deus komprenet pegen talvoudus eo ober gant ar brezhoneg war an dachenn bolitikel. N'ema ket o klask mouezhioù kousto pe gousto : ne vezer ket o klask mouezhioù dalc'hmad. Daoust ma oar ar peb brassañ deus tud hor pobl tra-walc'h a c'halleg ewid nompas bezañ gwerzhet, ur bern tud zo kompet tomm ouzh ar brezhoneg. Hag e komprenont aes-tre ez eo stag an daou dra, ar brezhoneg hag ar Breton, memes mod 'vel ma rank ar vuoc'h peuriñ e-lec'h m'eo staget. Ur bern tud a gav grass pa vez komzet brezhoneg oute : o gwir yezh eo. Ha bez ema iwe ar re zesket o deus diviset ober ar muiañ ar gwellañ gant ar brezhoneg, desevel o bugale e brezhoneg, hag all. Setu pa ra U.D.B. gant ar brezhoneg, n'eo ket tamm ebed ewid ober evel an Aotrou l'huell daou-ugent vloaz so ; nann *un dibab politikel eo eus he ferzh*. Tamallet 'oa bet dehi, dre zindan, gant Messmer pa oa deuet da Bondi, tost da dri bloaz so bremañ, ober un implij politikel deus ar brezhoneg. «*Diwar vremañ ez int koll*», a ziougane an den meur. Aet eo an diouganer da sevel e eñvorennoù, moarvad, hag ema U.D.B. abaoe — ha muioc'h-mui — oc'h ober un implij politikel eus ar brezhoneg :

— Ar skritelloù a vez savet bremañ e brezhoneg hag e galleg, kement ha kement. Gwelet int bet, ha gwelet e vint c'hoazh war mogerioù hor bro ;

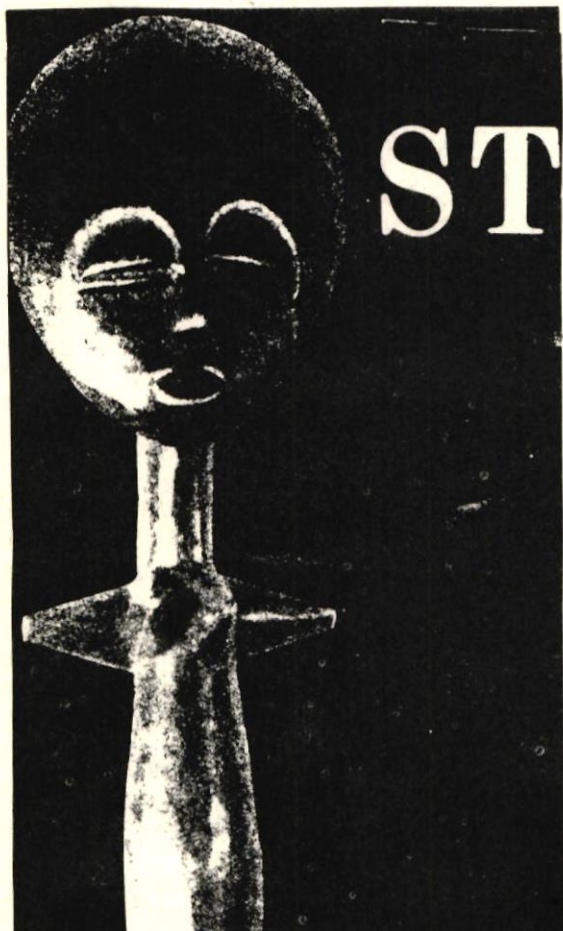
— Ar brezhoneg a vez graet gantañ dalc'hmad gant isili U.D.B. ar gaer, ha troet e galleg ker kent, ewid ar re n'ousont ket yezh ar vro ; kement-mañ er Burew politikel, er C'husul-seveniñ, er C'hen-dalc'h, hag e kement degouez politikel a zo ;

— Savet ez eus bet ur gevrenn ollvrezhoneg e Breizh — Kevrenn sant Mark oa deuet da vezañ stank mat an dud enni. Ur gevrenn newez zo bet savet eta, digor da ollvrezhonegerion tolead Brest, pe emaint er strollad dija, pe o defe c'hoant dont e-barzh. Petra 'vez graet e-barzh ar gevrenn ollvrezhoneg-se ? Setu amañ, da gentañ, ar pezh ne vez ket graet : ne vez ket komzet eus amzer da zont ar brezhoneg, nag eus ar c'helenn brezhoneg er skolioù, nag eus an doare-skrivañ, nag eus al lennegezh vrezhoneg, nag eus ar radio pe an tele brezhoneg : deus an traoù-mañ 'vez kaos a-walc'h e-barzh ar geto brezhoneger. Petra 'vez graet neuse ? Kement ha ma vez graet gant an oll gevrennoù all, nemed e vez graet al labour e brezhoneg : piw a werzho *Le Peuple breton* ha *Pobl Vreizh* war blassenn Plougastell disul ? Piw a bego ar skritelloù — galleg ha brezhoneg — zo da begañ e lec'h-mañ-lec'h ? Gant piw 'vo savet ha kaset da Rann an Aferioù diabarzh ar rentañ-kont oberiantis ? Piw a lakaio e hanw ewid gwerzhadegoù meur an hañv ? Hag e vez graet al labour, hag e vez gwerzhet ar c'hasetennoù, peget ar skritelloù, arsa ! graet toud al labour politikel. Med e brezhoneg, mar plij. Mechañs, n'ed nevo ket Messmer ur fallaenn... Ac'hanta ! brezhonegerion Vrest, deuit e-barzh U.D.B., deuit da labourad ewid sevel ur Vreizh sossialist : henn ober a c'hellit hiviziken e brezhoneg. Petra 'maoc'h o klask da gentañ : saveteiñ ar brezhoneg ha c'hwi nemedkén d'e heul, pe saveteiñ hor pobl en ur gennig dehi — e brezhoneg — an diskoulm sossialist d'he c'hudennoù ?

(1) Ya, an dud a lâre «*mont e-barzh*». «*Aet eo piw din-me e-barzh*» (Un tel a été élu).

(2) *cause principale*.

(3) *génération*.

Diwar-benn

STOURMOU

POBL

Darvoudoù nevez zo c'hoarvezet e Madagaskar abaoe m'eo bet skrivet ar pennad-mañ.

Koulskoude, soñjet hon eus e oa amañ traoù mad da vezañ anavezet gant hol lennerion.

Ewid ar re n'o defe ket re a soñj eus *Istor Bro-C'hall* pe eus douaroniezh (*jeografi*) an **Union française** — ha piw a damallje dezo? — e c'heller lavaroud ez eo Madagaskar un enezenn lec'hiet er Mor Indian, etre ar Mozambik (kreisteiz Afrika) hag enez ar Reunion (departamant gall, sañset). Ken bras ha Bro-C'hall, Belgia hag an Izelvroioù bodet asambles ez eo. Med n'eo ket gwall-binvidig anezi, rag tennañ a ra damdost e holl danvez eus un douar ha n'eo ket eus ar re wellañ e peb lec'h. Nebeud a labouradegoù (*uzinoù*) a gaver eno avad, hag un toullad tud a chom dilabour e kêr.

Eizh milion a dud, pe war-dro, zo o vevañ er vro, rannet ma'z int etre ugent rummad bennag. **Tananarive** eo ar gêr-benn, gant 350 000 a dud. Savet eo bet war un uhelgompezenn e-kreiz an enezenn, e-lec'h ema o chom ar **vMerinaed**; renerion Madagaskar e oa ar re-mañ a-raog ma erruas ar C'hallaoued da drevadenniñ anezo e fin an naontegved kantved.

Petra a reas an drevadennerion e-pad an tri-ugent vloaz ma'z int chomet er vro? Ar pezh o deus graet e lec'h all an aliesañ: ijinañ doareoù frouezhusoc'h da labourad douar, louzaouiñ an dud eneb gwall-gleñvedoù, sevel skolioù ewid kaoud buan kargidi desket hag implijidi ampart, ober hentoù ha linennoù-houarn ewid gwerzhañ marc'hadourezh c'hall er vro hag ewid tennañ diouti frouezhioù ar parkeier (kafe, sukr, vanilla) hag ar mengleuzioù (maenskant pe *mika*), hag ober un toullad traoù all, a-wechoù ewid mad ar pobloù trevadennet, a-lies ewid brasañ gounid Bro-C'hall.

Petra zo c'hoarvezet e Madagaskar, adaleg ar bloaz 1895, pa erruas Gallieni (paotr «taksied ar Marn» diwezatoc'h) e Tananarive da lakaad an urzh c'hall da ren, beteg 1960, pa voe roet war ar paper he frankiz d'ar vro, hag abaoe neuze? Meur a dra avad. Koulskoude, ne vo ket meneget amañ nemed an traoù a sikour al lod muiañ da gompren buhez sokial ha politikel ar vro en amzer a hiziw.

Tra ma oa ar C'hallaoued oc'h aloubiñ an *Enezenn vras*, e meur a lec'h o deus êsaet ar **vMalagasyed** ober brezel dezo. Siwazh, ne oant ket armet-mad ha plegañ o deus ranket ober. Neuze e stagas an alouberion da deurel o c'hrabanoù war ar gwellañ douaroù, da lakaad an dud da labourad e feurmou bras ha war an hentoù ewid nebeud a dra ha da dennañ diouto tailhoù ouzhpenn. A-eneb da sort traoù hag a-du gant ar beizanted e savas, adaleg 1920, ur brogarour kozh, e hanw **Ralaimongo**. Loc'het e hanternoz ar vro, en em ledas an emsav war an uhelgompezenn. Sklaer ha fresk eo bet goulennet frankiz ar vro en ur vodadeg vras, e Tananarive, er bloavezh 1929. E-giz kustum en heveleb troioù, ez eo bet taolet pennoù brasañ an emsav en toull-bac'h. Evelato, ne ehanas ket ar stourm ewid se. Kemer a reas zoken un nerzh newez e-pad ar brezel 1939-1945, pa voe diskouezet anad d'an holl pegen diaes e c'helle bezañ tapet ar C'hallaoued o-unan a-wechoù.

1 — War hent ar frankiz

E 1946, eo bet diazezet strollad politikel kentañ Madagaskar. Goulenn a reas diouzhtu ar **M.D.R.M.** dilemel an tailhoù, herzel al labour graet dre forzh ha reiñ en-dro d'ar beizanted an douaroù låeret dezo. Er strollad-se, en em vode tud desket o c'houlenn frankiz ar vro, koulz ha peizanted ha micherourion o stourm ewid o gwirioù kentañ. D'an 29 a viz meurzh 1947, en em savas an enezenn a-bezh a-eneb d'an drevadennerion. Ne oa an emsav-se nemed ur respont d'ar vac'homerion a sune heb mezh buhez ar vro abaoe hanter-kant vloaz. Med Bro-C'hall, gant he c'halon ken bras hag he spered ken uhel, sañset, ne c'hellas ket kompren sort dianaoudegezh a-berzh he bugale skarnilet med karet dreist-holl. Mouget eo bet war an taol an

emsavadeg gant ur c'hrizder spontus. Lac'het ez eus bet war-dro pewart-ugent mil den ha lakaet en toull-bac'h pennoù uhelañ ar **M.D.R.M.** Piw er C'hwec'hkogn en deus gouezet an hanter hebken eus an traoù-se d'ar poent-se? Nebeud a dud, sur a-walc'h!

Goude an taol kaer-se, e oa aes d'ar C'hallaoued stardañ ar gwask gant sikour hiniennou eus pennoù bras ar vro hag a oa troet a-du ganto. A-raog an emsavadeg dija, e oa bet savet gant an drevadennerion ur strollad ewid enebiñ ouzh ar **M.D.R.M.** Ennañ en em vode lod eus pennoù bras an aotoù hag un nebeud treitourion d'ar bobl **Malagasy** o c'hortoz bruzunoù diouzh ar gitalouriezh trevadenniñ hag ar C'henwerzh etrevroadel. Ar re-se a zeuas buan da vezañ pilieroù ar politikerezh sentus da volentez Bro-C'hall. Evel just, pa voe roet he frankiz d'ar vro, e 1960 — peogwir ne oa ket ken tu d'ober e mod all —, an dud-se a oa kavet toud er gouarnamant **Malagasy** kentañ. **Tsiranana** a voe hanwet da brezidant. Blenier ar **P.S.D.** (Strollad sokialour ha demokratel) e oa iwe..

MADAGASKAR

En em ledañ a reas heb dale ar strollad-se war ar vro a-bezh, dre nerzh ar gouarnamant hag ar mērezezh-tro (*administration*). Ar vuokrated a bouezas neuze adarre war ar beizanted ewid lakaad ar c'henwerzh diavaez da wellaad hag al labourdñoù gwall rouez da vont en-dro ar marc'hamatañ posubl. Dav eo lavaroud amañ ne oa ket c'hoazh, na tost, ar c'henwerzh bras hag an uzinoù da dud ar vro, med d'ar C'hallaoued dreist-holl. Ar pezh zo gwashoc'h c'hoazh, ar sort traoù-se zo bet kaset da benn gant an dud a oa e karg er vro e hanw ar sokialouriezh hag an unaniezh etrevroadel. Implijet ez eus bet, da skwer, binwigi ekonomikel sokialour evel koperativou, sindikadoù, feurmoù-pobl hag aozadurioù rannvroel. Chom a ray bremañ e-pad pell amzer sanket an traoù-se e spered ar beizanted hag al labourerion all e-giz binwigi ar mac'homerezh bourc'hizel ha kapitalour.

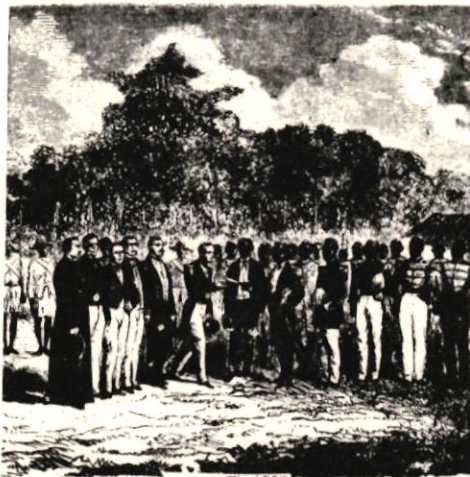
2 — Daou benn d'ar vazh

Eüruzamant, e oa daou benn d'ar vazh, daoust d'ar penn all da vezañ gwall-danaw ewid c'hoazh. Daou strollad zo bet e-pad ur pennad a-eneb d'ar gouarnamant ha d'ar P.S.D. : an A.K.F.M. hag ar **MONIMA**. An hini kentañ zo bet savet e 1958 ewid difenn micherourion al labourdñoù ha tud vihan ar c'hêrioù. Med dont a reas buan da lakaad a-gostez e vennozioù komunour, ar pezh n'eo souezhus peogwir e oa renet ar strollad gant bourc'hizelezh **Merina** Tananarive. Izelaet gant donedigezh ar C'hallaoued er vro, e klaskas ar vourc'hizelezh-se adkavoud he lewêzon goude ar frankiz, da gentañ a-eneb ar gouarnamant aotel eus Tsiranana, ha da c'houde kazimant a-du gantañ. Rag dedennet e oa muioc'h etrezeg ur politikerezh broadel a-eneb d'an estrenion eged etrezeg ur stourm etre rummadoù ar vro hag en defe lakaet en arvar he gwirioù dreist. An eil strollad, ar **MONIMA**, zo bet savet gant **Monja Jaona** ewid stourm a-du gant kouerion kreisteiz ar vro, a-eneb war un dro d'an impalaerelezh etrevroadel ha d'ar burewerezh (*bureaucratie*) broadel. Da

lavaroud eo, gouarnamant Tsiranana, adaleg penn kentañ e vuhez, ha daoust dezañ da vezañ harpet ar muiañ gant tud ar maezioù pe marteze abalamour da se, a glaskas ataw reiñ an dro gentañ da dud ar c'hêrioù ha derc'hel o finwidigezh an uhelañ posubl diwar-goust hini ar beizanted. Deuet da vezañ skuizh gant o stad hag ouzhpenn-se o rankoud a-lies paeañ an tailhoù diw pe deir gwech ar bloaz e-lec'h unan, en em vodas un toullad peizanted sterniet mad gant ar **MONIMA**, d'ar c'hentañ a viz ebrel 1971, e seizh kêr bihan gant bizhier ha goafioù berr ewid diskouez d'ar gouarnamant e oa poent bras cheñch an traoù. E-giz respont, strinkañ a reas ar gwad, ha muioc'h eged mil den a voe lac'het gant ar **FRSed** (**CRSed** ar vro). Divvodet e oa ar **Monima** ha taolet en toull-bac'h e ziazezer ha penn kentañ, Monja Jaona.

3 — 99,9 % er votadegoù

E miz genver 1972, eo bet hadhanwet da brezidant Tsiranana gant 99,9 %. Ar pezh a erruas pewart miz diwezatac'h a ziskouez petra a dalvez un niver mouezhioù ken uhel en ur votadeg ha pegen diaes eo heuliañ hentoù an demokratelezh pa na oar ar peb brasañ eus an dud na lenn na skrivañ. D'an 13 a viz mae, goude peder pe pemp sizhun harz-labour er skol-veur, el liseoù hag er skoloù, en em vodas e Tananarive, war

d.r.

...E 1985

blasenn an ti-kêr, meur a vilieroù tud, re yaouank al lodenn vrasañ. Lakaet e voe ar **FRSed** da dennañ warno ha lac'het eo bet ur pemzeg den bennag en dewezh-se. Kreskiñ a reas ar bodaegoù en dewezhioù war-lerc'h, rag dibunañ a reas e ruiou Tananarive, d'an 19 a viz mae, tost da gant mil den, o c'houlenn dilez Tsiranana hag e ouarnamant.

Dastum asant tud gwall disheñvel a reas diouzhtu Ramanantsoa, penn kentañ an arme, pa'n em ginnigas da vezañ lakaet e-lec'h Tsiranana ha da sevel ur gouarnamant newez gant soudarded ha nann-soudarded kemmesket. Med dizale e rankas ober un dibab e-touesk an dud o doa pintet anezañ en dewezh kentañ. An hent en deus kemeret beteg bremañ zo bet a-eneb war an tu dehoù da harperion ar gouarnamant kozh ha d'an drevadennerion c'hall, hag a-eneb war an tu kleiz d'ar stourmerion bodet en ur strollad newez **MFM** ewid klask da vad reiñ lamm da baotred an arc'hant.

Ewid diskar ar re gentañ, eh implijas ar gouarnamant an trubuilhoù savet war an aotoù (Tananarive ha Diego-Suarez) a-eneb da baotred uhelgompezenn Tananarive ewid difenn ar c'helenn e galleg. Lakaet er prizon eo bet neuze meur a benn bras eus ar strollad **PSD**, hag aozet eo bet goude-se emglewioù newez etre bro-Vadagaskar ha Bro-C'hall. Gounezet ez eus bet un trec'h bras war an drevadennerion gozh, ewid sur, pa'z eo bet divizet an diforc'h etre al lur **malagasy** hag al lur gall, ha pa'z eo bet lavaret d'ar soudarded c'hall (al lejion hag ar barachutisted) mont kuit diouzh ar vro. Etre-tant, e oa digoret gant ministr an Aferioù diavaez war-zu ar broioù komunour ur prenestra o bet ataw dalc'het serr gant gouarnamant Tsiranana.

4 — Petra zo e penn Ramanantsoa ?

Med ne fell ket ewid se d'ar jeneral Ramanantsoa mont re hir war an tu kleiz. Setu perag en deus graet iwe e wellañ ewid distrujañ an **MFM**. Pa glaskas ar strollad-mañ bodañ tud dirag ti-kêr Tananarive, da zeiz-ha-bloaz an dispac'h c'hwitaet (13 mae 1972), e taolas ar gouarnamant er prizon e ziazezer **Manandafy** ha meur a hini all. Chomet int en toull un nebeud mizioù a-raog bezañ barnet ha dieubet rag ne oa netra da rebech dezo e gwirionez.

War biw neuze e klask gouarnamant Ramanantsoa en em harpañ ? Diaes

eo lavaroud. Pezh zo sklaer hag anad, ez eo a-du gantañ ar strollad **AKFM**, da lavaroud eo bourc'hizion Tananarive ha d'o heul lod eus implijidi ha micherourion a zo a-walc'h en o aes e-keñver tud dilabour ar c'hêrioù ha peizanted ar maezioù. Un dra bennag zo

bet graet koulskoude ewid ar beizanted. Uhelaet eo bet priz ar riz da werzhañ. E peb kêriadenn ez eus bet savet gant ar gouarnamant ur bagad heñvel ouzh ar *fokonolona* hag a rene buhez ar gêriadenn gwechall-gozh. Med, siwazh, beteg bremañ ne c'hall ket peb hini lavaroud e soñj er bagadoù-se, rag chom a ra ponner enno pouez ar pennoù bras. Da esperoud eo koulskoude e kresko muio-oc'h-mui galloud ar beizanted er *fokonolonaed* renewezet, hag e c'hellint erfin lavaroud o ger e aferioù ar vro gant tud dilabour ar c'hêrioù.

Da c'hortoz, dewezhioù kaled zo da zont ewid ar vro, abalamour da drubuilhoù ar c'henwerzh hag an ekonomiezh etrevroadel, abalamour da baourentez ar vro, med iwe abalamour da bolitikerezh diabarzh ar gouarnamant. Rag chom a ra hemañ a-istibilh etre daou c'hoant heb ober un dibab : war un tu, gwareziñ galloud paotred an arc'hant, ha, war an tu all, reiñ d'ar re vihan an dro da sevel o fenn ha da dapout o lod eus an danvez. Tra ma pado an traoù evel-se, eo red kaoud aon na wellaio ket buan stad ar vro.

E.G. ha D.D.

LEVRIOU BREZHONEG

(KOZH HA NEVEZ)

TI GIRAUDON

30 Straet Keranpont

22300 LANNION - Pg 35.04.90

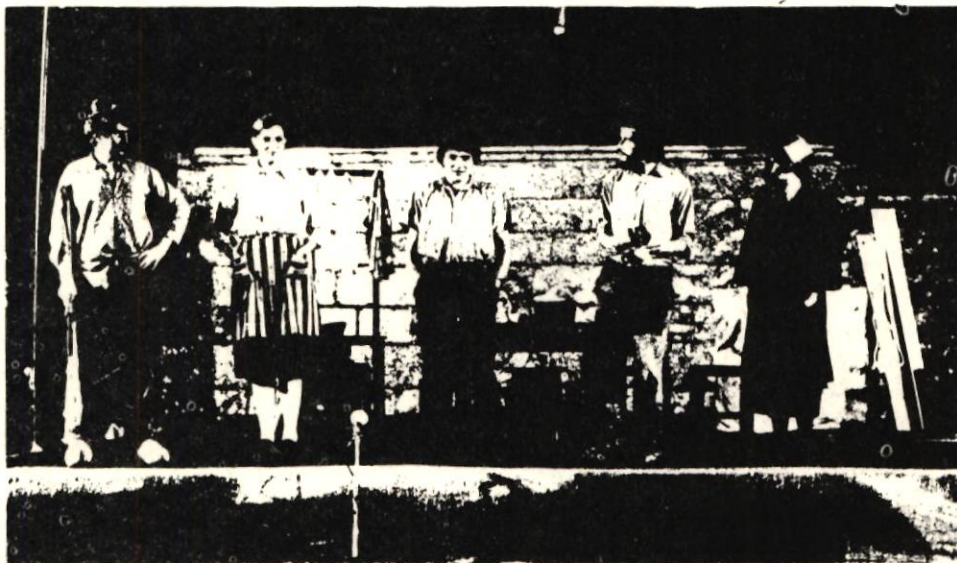
C'HOARIVA BREZHONEG, UR WECH C'HOAZH

Komzet hon eus amañ dija eus c'hoariva brezhoneg Skol-Veur Brest (sellit ouzh niv.

Pobl Vreizh, 1974). Bez e c'hellfemp komz iwe eus ar strollad a raer anezhoñ *Re gozh Sizhun* : ar re-mañ, an ltron Manac'h en o fenn, o deus savet pezhioù-c'hoari e brezhoneg. Ha penaos chom heb menegiñ *Strollad beilhadegoù Treger* ? Ma ! Gwell a-se ma vez c'hoariet pezhioù teatr e brezhoneg. Alies, red eo ansav, ar gomeidiañcherion ne vezont ket o klask ober politik diwar goust pe gant ar brezhoneg. Klask kaoud plijadur, tra ken. E brezhoneg, peogwir ez eo war ar brezhoneg an heni int an ampartañ. Arabad klask aze ragsoñjoù politikel. Ha tennañ a ra ar pezhioù-c'hoari-se, ne lâran ket da daolennou an tad Maner, med d'un dra bennag evel-se memes tra, a-wechoù d'an nebeutañ : farset e vez, hag ur gentel a voral a vez roet war un dro. N'eo ket moral an tad Maner, honnezh, sur. Med n'int ket pezhioù-c'hoari engouestlet (pièces de théâtre engagées). Hag a-wechoù, heni pe heni anezhe a denn muioc'h da levrioù Becassine, ewid na reont d'ur pezh-c'hoari evel heni Keineg Le printemps des Bonnets rouges. Hemañ zo e galleg, just a-walc'h. Hag engouestlet.

Neuse, moien ebed da gaoud ur pezh-c'hoari engouestlet e brezhoneg ? Daoust hag eñ ez a pelloc'h ha donoc'h e speredoù ar Vretoned ster gwirion ar pezhioù-c'hoari pa vezont skrivet ha c'hoariet e brezhoneg ? Pe neuze, daoust hag eñ n'int nemed farserezh diboell ha diskiant evel sketchoù galleg Job Larigoù ? Ha lod ha lâred o deus ar Vretoned an droed da c'hoarzhin diwar o c'houst m'o deus c'hoant, ha pa vefe e galleg trefod Bretoned Vreizh-Izel. Ma ! Ma teu tud e-barzh U.D.B. goude bezañ aet da selaou Job Larigoù, ne gav ket din ez eo kement-se en devo klasket hemañ a-raog peb tra. Degemer mad e-barzh U.D.B. d'an oll re a zeuio e-barzh, gant ma vint a-du gant ur Vreizh socialist, ha pa vefe bet digoret an nor dezhe gant Job Larigoù e-hun !

Ac'hanta ! Remy Derrien n'eo ket Job Larigoù an heni eo. Remy Derrien zo e penn strollad c'hoarierion Skol-Veur Brest, ar C.D.U.B.⁽¹⁾ : ar strollad-mañ zo bet savet nevez 'zo hag ez eo distag-krenn diouzh ar C.D.U.⁽¹⁾. Un nebeud goulennou zo bet graet ouzh Remy Derrien gant unan eus paotred *Pobl Vreizh*.

P.V. - neuse, Remy Derrien, savet 'z eus bet, warlene, ur strollad hag en neus roet deomp da weled daou bezh-c'hoari e brezhoneg. Ar re-mañ o deus graet berzh : gwelet int bet e Brest, Landeda, Lokournan, Pleiber-Krist, Plonevez-ar-Faou, Kemperle. Kalz tud e veze ? Ha pesort tud ?

R.D. — E Skol-Veur Brest e oamp o c'hortoz intellektualed Vrest ; en diavaez eus Brest ne ouiemp ket pesort degemer a vije roet dimp. E Landeda ne oa nemed tregont a dud. En despet da se, hon eus dalc'het da vont. E Lokournan, ne oa ket

kement-se a dud kennebeud (med gouel Yann 'oa, hag an dud a oa kentoc'h o tañsal war ar blasenn !). E Bro-leon eo diaes c'hoari, peogwir e chom an dud, 'm eus aon, heb ober van kement-se. Neuze omp aet da Vro-Gernew, hag hon eus kavet an dud disheñvel-tre. Da skwer, e Plone⁽²⁾, e oa gwrez e barzh ar sal goude diw pe deir munutenn. E-giz ma lâre unan : «C'est ici que vos pièces prennent tout leur sens».

— Pesort tud ? Kalz re yaouank, ha kalz re gozh. Adaleg tregont vloaz beteg hanterkant vloaz, den ebed, koulz lâred.

P.V. — *Daoust hag en, d'ho soñj, ez oc'h aet tost d'an dud vunud, d'an dud a renk izel ?*

R.D. — Ya, me 'gav din. Labourerion douar Plone oa deuet. N'eus ket bet deuet kalz a vicherourion. Ha nebeutoc'h c'hoazh a vourc'hizion (pe vihan pe vras). Tud ar bourkoù ne zeuent ket kalz, nemed e Plone.

P.V. — *Bremañ emaoe'h o sevel pezhioù all ? Marteze e c'hallan goulenn diganeoc'h pere int, ha deus petra ez eus kaoz e-barzh ?*

R.D. — Daou bezh-c'hoari nevez emaoamp o sevel ar bloaz-mañ ; gant *War varc'h d'ar mor*, an dra-se a ra tri, peogwir e vo adc'hoariet ar pezh-mañ. An daou bezh nevez ? An heni kentañ zo dezhoñ da ditl : *An nozwezhiañ gant re Paris* ; ur c'hi zo e-barzh a raer anezhoñ Ki-luks ; an eil zo deuet deomp eus Bro-Gembre : karantez *droug*, karantez *kriz*, skrivet gant Bryn Williams.

P.V. — *N'eus bet diaesterioù neblec'h 'wid bezañ komprenet ?*

R.D. — Penaos ober ? Komz e rannyezh ? Pe en un doare standartoc'h ? Divizet ho, n'eus ar stumm-mañ. Marteze ez eus bet, el lec'h-mañ-lec'h, ur 5 % bennag eus hor pezhioù n'int ket bet komprenet.

P.V. — *En ur ginnig d'ar vrezhonegerion pezhioù-c'hoari en o yezh, ha kavoud a ra deoc'h e rit ul labour digolonizañ ? Pe marteze e chomit en diavaez ur sort pal ?*

R.D. — Da gentañ toud, kavoud a ra din e tostañ ouzh an dud en ur vont davete ; an darn vrasañ deus an dud zo bet souezhet, dreist-oll e Kemperle ; ne gredent ket e oa moien da sevel traoù e-giz-se e brezhoneg, ha boud komprenet ouzhpenn. Boud zo tud hag a oa o verwel gant ar c'hoant bras dont da selled ouzh hon pezhioù-c'hoari, ha n'int ket deuet, peogwir e oant e brezhoneg, hag e soñje dezhe e oa kement-se un dra bolitikel. Seul vuioe'h e vo c'hoariet pezhioù-c'hoari e brezhoneg, seul vuanoc'h e teuo an dud da goll o c'hompleksoù, war dachenn ar yezh da gentañ, ha neuze e vo klevet nebeutoc'h a dud o komz galleg er sal, ha luioc'h o krediñ komz brezhoneg. Rag ar pezhioù-c'hoari zo da gentañ ewid ar re a oar brezhoneg.

P.V. — *Neuze, Remi, e c'hellfen echuiñ en ul lâred : kement-mañ a dalv «en em zigolonizañ en ur c'hoarzhin» ?*

R.D. — En ur feson.

pennad-kaoz

graet gant F. Morvannou.

(1) Centre dramatique universitaire bretonnant. Netra da weled gant ur C.D.U., eme Remi Derrien.

Notenn : Moien vo mont da weled paotred ha merc'hed ar C.D.U.B. e Kergrist-Moeloù, d'an 9 a viz gouhere, e Sant-Nikolaz-ar-Pelem, d'an 11, hag ive moarvad e Lannuon, Kerlouan, Lokournan, Plonevez-ar-Faou, kemperle, Lesneven, Roazon...

AR BED

en-dro dimp

UNNEG DEN LAC'HET E DJIBOUTI

Ar Frañsizion zo bet bountet er-maes eus douar Afrika e peb lec'h, nemed e Djibouti, ur vro vihan staget evel ur berlesenn war ribl ar Mor Ruz. Ha peul ar banniel triliw zo sanket c'hoazh en dachenn vihan-mañ, evel ur gountell e-barzh kalonoù Afrikanis zo. Herwez gouarnamant Paris, an Afared hag an Issaad zo o chom enni n'int nemed meuriadoù hanter-gouez, prest d'en em lac'hañ toud. Ha setu perag o deus choaset ar re-se, dre ur referendom, chom Frañsizion penn-kil-ha-troad beteg fin ar bed. Ma 'z eus bet tud lac'het du-hont, unneg pe ouzhpenn martese, n'eo ket diaes da gompren perag : ne oa ket tra-walc'h a archerion hag a soudarded. Ha poent bras eo bezañ war ziwall abalamour d'an dud lous a zo e-kichen bremañ : an Etioptianed ha n'o deus doujañs ebed ken e-keñver un den kozh, impalæer war e leve, hag ar Somalianed o deus lakaet ar somalianeg — ar yezh ofisiel — da vezañ kelennet adaleg ar skolioù-mamm beteg ar skolioù-meur. Med, siwazh, ma 'z eo bet Djibouti kelc'hiet mad gant orjal dreineg, se ne vo ket ur gwir harz a-eneb d'ar mennosioù dañjerus. Hag un tabut zo savet e Kampr ar gannaded zoken. An Aotroù Vivien, kannad ar strollad sokialour, en-neus laret ne oa ket bet reizh ar votadeg du-hont. Herwezañ, an Aotroù Ali Aref, president kusus gouarnamant Bro-Djibouti, zo bet dilennet dre lâer ! Hag an disurzh zo bet aaset a-ratozh-kæer, gant hailhevoded paeet gantañ !

Hag ar paour-kaezh Chirac, aet en gouez, a oa o soñjal : «Fidamdoue ! Pegoulz e vo echu digolonizañ ar vro ?»

Beb daou viz lennit :

AL LIAMM

(savet e 1945)

ar gelaouenn nemeti o reiñ,
c'hwec'h gwech ar bloaz,
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù
a beb seurt ha keleier.
80 pajenn e peb niverenn.
Rener : Ronan Huon.

Koumanant : 30 lur. Studierion : 25 lur.
Mme S. Cherel, 100 bd de Verdun Rennes
C.C.P. 2184-34 Rennes.

An heni na sent ket ouzh ar stur Ouzh ar garreg a raio sur.

Ur bloaz so eo bet hanwet Giscard da bresidant. Ur bloaz so eta, ema ar varrenn-stur etre e zaouarn evel ma c'houlenne d'ar mare-se tud e gostezenn, tud an tu dehoù. Mad 'vefe neuze gweled un tammig pelec'h eo erru ar vatimant m'emaomp warni. Ewid ar c'habiten, an traoù a ya mad : gwelet eo bet hemañ er mis tremen war ar skramm bihan o kontañ e enñverennoù hag o lidañ gouelioù da geñver deiz-ha-bloaz e gurunidigezh. Herwez ar sontajoù ez eo degemeret mad politikerezh ar president gant tost da 60 % a dud. Souezhus, neketa ? Souezhus, dreist-oll pa weler stad an traoù. Derc'hel a ra ar prisoù da bignad a vis da vis ha n'eo ket gant *plañ Fourcade* e vo tawet awel ar c'hresk, pell ahane. E-pad se ur bern artisaned ha koñversanted vihan eo aet o stal da benn ar c'hoc'hu, dre ma n'eus ket ken arc'hant a-walc'h e-touesk an dud ewid kass war-raog ar c'henwerzh. Ur milion a labourerion a chom heb labour. Pell zo n'eus ket bet gwelet kement all ! Ha pa zeuio e-maes ar skolioù, e dibenn ar mis-mañ, milieroù a dud yaouank, ne vo ket labour da reiñ dezo. Al labourerion o deus ar *chañs* da gaoud ur plass bennag n'hallont ket kaoud kresk war o fae. Respontet e vez dezo ingal ez eo ur c'hras kêr kaoud labour d'ar mare-mañ, kuit da glask muioc'h. Tra-walc'h 'vez dezo neuze sec'hañ an eil dorn egile beb mis, goude bezañ paeet an dispignoù war-dro an ti.

Koulskoude n'eo ket sioul an traoù dre ar vro. Bez eus harz-labour ha manifestadegoù e peb korn, med ne zeu ket alies an trec'h gant al labourerion. Start, start eo diframmañ digant ar Stad pe ar batroned an disterañ gounid. Koulskoude, ma 'z eo kriz ar mare-mañ ewid al labourerion, n'eo ket memestra ewid ar batroned vras. Graet o-deus kalz arc'hant e-skeud ar c'hen-darvoud-mañ, hogen n'houlont ket zoken damzigeriñ o yalc'h. Peurvuiñ neuze, e pleg al labourerion hag ec'h adkemeront hent al labouradeg gant o c'halonad c'hwerwoni.

Ur fasi a rafe Giscard hag ar gapitalisted vras o soñjal, koulskoude, e c'hellint kenderc'hel e-pad pell amzer d'ober al lu gant an dud, da sturiañ ataw war memes tu, tu an arc'hant bras, rag en e zonder n'eo ket gwall sioul ar mor ha chom a ra c'hoazh amañ hag ahont kerreg sonn en o sav.

TRANSOCEAN BREST

Ar barados war an douar

Setu, d'an nebeutañ, ar pezh zo bet embannet gant lod deus micherourion an usin vrudet-se, d'an 28 a vis mae. Pemzegetz a-raog, Dabaghian, mestr nemetañ usin-pirat *Transocéan* en noa taolet er-maes 63 micherour «dre ma ne labourer ket buan a-walc'h», sañset, «ha dre ma vezent kaset war-boues o fri gant delege ar C.G.T.». Hemañ zo bet plantet e-barzh ar porzh iwe, 'vel-just. Loeis Merle a raer anehañ ; ur beleg-micherour eo. Lakaet en neus Dabaghian lod eus e vicherourion da sevel a-du gantañ, eñ, ar mestr, en ur lakaad anehe da huchal : «Ar veleion e-barzh an ilis !», hag all. Gwelet ez eus bet war ar journalioù foto Dabaghian, micherouresed en e gichen, an oll kasel-ha-kasel «ewid difenn *Transocéan* hag herzel ouzh ar C.G.T. d'ober e reus e-barzh». Heugus ! Memes mod evel e ti Le Beon an Oriant. Paour-kaezh Bretoned ! Se zo bezañ arallekaet¹ ha kolonised a-grenn !

Dabaghian zo ur paotr fin : deuet eo da sevel un usin e Brest, ewid kaoud primoù an digreisennañ² ; amprestou a beb sort zo bet roet dehañ iwe, gwarantet gant kêr Vrest, mar plij, da lâred eo, ma c'hoarvezfe jeu, e vefe lakaet ar bec'h war gontribuabl-ed Brest. N'eo ket fall goud ez eus bet rastellet gant Dabaghian pemp kant milion a lurioù kozh, ken primoù ken amprestou, abaoe 1963 m'ema dre amañ. Dre eo goud neuse e vez paeet micherourion *Transocéan* an iselañ ma vez gallet : ur finisseuse, bet chomet unneg vloaz en usin-se (ur burzhud !) a ya ganti d'ar gêr e fin ar mis 139 900 a lurioù kozh. Ha n'eus ket kalz a dud bet chomet unneg vloaz e *Transocéan*, hag an darn vrassañ o deus ar micherouresed ne vezont ket paeet en tu all d'ar S.M.I.G.. Ar barados war an douar ! Ur *bagne*, ya, ha kement-mañ a c'heller lenn war mogerioù Brest. Gwash-oc'h ewid ur gar eo *Transocéan*, ne ra an dud nemed ober ur mont ha dont du-hont : e 1968, ez eus bet ambochet 1 474 a dud : 1 024 anehe zo en em dennet kuit, hag e-touesk ar re-mañ, 362 gant un taol botes en o revr, lissañsiet. Ur mont ha dont diehan ; droed ebed, nemed an heni da labourad evel ur c'hi : n'en neus ket an nen droed da gaoseal kêr, na memes da vont da staotañ. Ha neuse ar bresel d'ar sindikadoù, ar pezh a c'heller.

Deuit d'ober un dro beteg
TI ARZOUR MENEZIOU DU»
Koz Cleunf
56 - Langoned

SKOAZELLIT POBL VREIZH

Skoazellit *Pobl Vreizh* hag a zifenn, en hor yezh,
Breizh al labourerion, en ur gass ho profoù da :
«*Pobl Vreizh*» K.R.P. 2746-79 ROAZON.

Breizh-koloni, a lavar U.D.B. deg vloaz so. Ya. N'eo ket dre garantez ouzh ar paour-kaezh Bretoned dilabour eo en neus Dabaghian choaset dont da Vrest. Amañ 'oa moien kaoud primoù e-leizh, amañ 'oa moien kaoud tud da labourad, aes a-walc'h kontantiñ anehe gant ur pae dister, peogwir ne vez ket kavet labour mod-all. Dre chañs ez eo deuet ar C.G.T.. Tra-walc'h da lakaad Dabaghian da fuloriñ. Setu en neus skarzhet er-maes 63 a dud, en o zouesk an delege C.G.T., Loeis Merle, ar bleiz e-touesk an deñved reizh.

N'eo ket bet pell ar C.G.T. hag ar sindikadoù o respont : diw vanifestadeg vras e Brest, d'an 22 ha d'an 30 a vis mae. Bodet oa ase etre daouzeg ha pemzeg mil a dud, Loeis Merle e-hun o vezañ e penn an traoù d'an 30 a vis mae, kement ha diskouez ne vez ket bresset gwirioù ar sindikadoù. Paotred ar gouarnamant, ar prefed, maer Brest o deus graet van d'ober un dra bennag ewid *Transocéan*. Med pa oa ar re lissañsiet o klask mont en-dro e-barzh o usin, piw 'oa eno ouzh o herzel a vont e-barzh ? Ar poliss ! Ar poliss, sañset nebtu, «o viroud an urzh», ya, urzh ar kapitalisted !

Mont a ra ar c'heleier en-dro... Dabaghian zo en em dennet : komañset 'oa e roched da rostañ, hag aon en neus bet ewid e feskennoù. Daoust hag eñ e chomo an usin en e sav memes-tra ? Se zo un afer all. Gant piw eo bet graet ar eus e *Transocéan*, ma n'eo ket gant un den ifrontet, prest d'ober n'eus forzh petra ewid chom ar mestr e-hun, ha derc'hei da waskan war an dud ?

Ha bremañ, pa 'z eo aet an traoù war drenkaad, setu Dabaghian o vont kuit, goustadig, heb ober trous, evel ar c'hazh war an erc'h... Sur ne vo ket ingalet gantañ an arc'hant bras en neus rastellet etre ar re a oa gantañ war ar foto, kasel-ha-kasel, sur ne vo ket !

1 aliéné.
2 les primes de décentralisation.

KOUMANANTIT DA

LE PEUPLE BRETON

B. P. 304 — 29273 BREST-CEDEX

HANW
HANW-BADEZ
CHOMLEC'H

a gass e goumanant boutin : 20 lur⁽¹⁾
skoazell : 30 lur⁽¹⁾
estrenvro : 30 lur⁽¹⁾

Amañ an arc'hant dre chekenn-bost⁽¹⁾
mandat-lizher⁽¹⁾
chekenn-bank⁽¹⁾

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket.

C.C.P. RENNES 2365—76.

A.B.E.G.

Disul 4 a vis mae 1975, e Menez-Kamm, eo bet dalc'het bodadeg-veur *A.B.E.G.* (Ar brezhoneg er gêr).

A.B.E.G. zo anehañ ur gevredigezh bet krouet bloaz so da vodañ an tiegezhioù brezhoneger, o klask tizhoud ar palioù-mañ :

— Lakaad an tiegezhioù-se d'en em anavezoud kenetreze, ha da gaoud darempredoù ;

— Lakaat ar vugale vrezhonegerion da gaoud darempredoù iwe kenetreze, reiñ tu dehe da c'hoari ha da gaoud plijadur assambles, gant ar brezhoneg ha dre ar brezhoneg ;

— Diskouez nerzh an tiegezhioù c'hoant gante gounid ar gwir da vewañ penn-da-benn en hor yezh.

Yezh nemeti *A.B.E.G.* eo ar brezhoneg. Distag eo ar gevredigezh diouzh kement strollad politikel ha diouzh kement relijion.

Newez-flamm eo *A.B.E.G.* ewid c'hoazh, ha stank oa an danvez-labour d'ar sul 4 a vis mae, e Menez-Kamm.

Ewid ar vugale ez eus bet bannet filmoù (ur *Charlot* e brezhoneg, ha skeudennoù bet kemeret warlene e bodadegoù hag e kamp *A.B.E.G.*). Ar re vras o deus pleustret war diasez ha framm ar gevredigezh, ha lakat labour war ar stern ewid ar bloawezh-mañ. Daou gampa a bewar dewezh a vo dalc'het eta e-pad an hañv-mañ : an heni kentañ eus ar 24 d'an 28 a vis gouhere er Faoued ; an eil war aotou ar vro vigoudenn eus ar 14 d'an 18 a vis east. Kampoù *A.B.E.G.* zo anehe kampoù a zudi ; ar studi en devo e lod ar bloaz-mañ avad : e-sell kregiñ gant ur skol vrezhoneg da vad e vo un hanter-dewezhiad skol ewid ar vugale e peb kamp.

Ober tiegezhioù *A.B.E.G.* zo ul lod pouesus-meurbed eus stourm hor pobl, hiziw an deiz dreist-holl, pa vez gwelet tud yaouank, niverussoc'h-niverussañ, o klask deskif ar yezh pe ober ganti, hag o terc'hel outi. D'ar re-se, kenkoulz ha d'an tiegezhioù brezhoneger, e vez red reiñ lañs ha kalon, dre vrudañ ha skoazellañ *A.B.E.G.*

A.B.E.G. : skodenn-vloaz : adaleg 30 lur.
sekretoures : A. Wlagen-Evenou
Kerozeg, 56320 ar Faoued.